

Ліон
Рейхтваґер

Сім'я
Оппенгеймів
Роман

Харків
«Фоліо»
2016

КНИГА ПЕРША УЧОРА

Людці нічого так не боять-
ся, як розуму. Глупоти слід би їм
боятися, якби вони втямили, що
справді страшне.

Гете

Доктор Густав Оппенгейм прокинувся 16 листопада, у свій п'ятдесятий день народження, ще вдосвіта. Це було йому неприємно. День мав бути втомний, і він намірявся добре виспатися.

Зі свого ліжка він невиразно бачив кілька невеликих верхівок дерев і клаптик неба. Небо було високе й ясне, без туману, який тут часто буває у листопаді.

Він потягнувся, позіхнув. Прокинувшись, він уже рішуче відкинув укривало з широкого низького ліжка, еластично спустив обидві ноги і з тепла простинь та укривал потрапив у ранковий холод, вийшов на балкон.

Перед ним спускався потрійною терасою вниз до лісу його маленький сад, праворуч і ліворуч підіймались лісисті горби, і за далекою, вкритою деревами долиною знов були пагорби й ліси.

З невеличкого, не видного звідси озерця ліворуч унизу, від сосен Груневальда віяло приємною свіжістю. Глибоко й з насолодою, у великій ранковій тиші, вдихав він лісове повітря. Здалека почулися приглушено удари сокири; він слухав їх з задоволенням, рівномірний звук підкреслював тишу. Густав Оппенгейм, як і кожного ранку, милувався зі своєї оселі. Хто, потрапивши сюди раптом, міг би подумати, що звідси тільки п'ять кілометрів до центру берлінського Вестена? Справді, доктор Оппенгейм вибрав для свого дому найкращий район Берліна. Тут він має який тільки захоче сільський затишок і в той самий час усі

вигоди великого міста. Небагато років минуло відтоді, як він збудував і опорядив цей будинок на Макс-Регерштра-се, але він почуває, що зрісся з домом і лісом, кожна сосна навколо є частиною його самого; він, мале озеро і піскувата дорога там внизу, — на щастя, заборонена для автомобілів, — це все частини одного.

Якусь хвилину постояв він на балконі, бездумно вдихаючи ранок та любий його серцеві ландшафт. Потім почало ставати холодно. Радів, що до ранкової прогулянки верхи, яку він робив щодня, має ще якусь часинку. Забрався знов у тепло свого ліжка.

Але сон тікав від нього. Цей клятий день народження! Було б далеко розумніше, якби він виїхав на цей час з Берліна й уник всього цього клопоту.

А коли він уже тут, то може принаймні зробити приємність братові Мартіну, піти сьогодні в контору.

Службовці, хоч які б вони там були, будуть ображені, коли він не прийме особисто їхні побажання щастя. Та ну їх! Надто вже незручно стирчати там і слухати ніякові поздоровлення цього люду.

Звичайно, справжній сеньйор-шеф¹ мусів би з цим миритися. Сеньйор-шеф. Дурниці! Мартін далеко більше ділова людина, не кажучи вже про шурина Жака Лавенделя і про довірених Брігера та Гінце. Ні, він краще робить, що тримається якомога далі від справ фірми.

Густав Оппенгейм шумно позіхнув. Власне, чоловік у його становищі міг би, не вважаючи це за клятий обов'язок, бути в день свого п'ятдесятиріччя в кращому настрої. Хіба ці п'ятдесят років не були добрі роки? Ось лежить він, власник прегарного, на свій смак опорядженого дому, солідного банкового контокоренту, цінної долі в підприємстві, аматор і поважний знавець книжок, власник золотого спортивного значка. Обидва його брати й сестра ставлять-

¹ Старший власник фірми.

ся до нього добре, він має друга, на якого може звіритись, численних приємних знайомих, жінок, скільки схоче, гідну любові подругу. Чого ж іще? Хто ж, як не він, має причини сьогодні бути в добромu настрої. Чому ж, будь воно прокляте, його настрої недобрі? У чому причина?

Густав Оппенгейм досадливо засопів, рвучко повернувся на другий бік, рішуче заплющив очі; його велика м'ясиста мужня голова нерухомо лежала на подушці. Але хоч як нетерпляче вирішив заснути, та не допомоглося — заснути не міг.

Він усміхається лукаво, по-хлоп'ячому. Він спробує один спосіб, до якого не вдавався від часів юності. «Мені добре, краще, найкраще», — думає він. І раз у раз знову, механічно: «Мені добре, краще, найкраще». Коли він подумає це двісті разів, то безперечно засне. Подумав триста разів і не заснув. А йому ж таки дійсно добре. І з погляду здоров'я, і з погляду господарського, і з погляду духовного. У п'ятдесят років він, сміливо можна сказати, має вигляд щонайбільше сорокалітнього. І почувається відповідно. Він не занадто багатий і не занадто бідний, не занадто мудрий і не занадто дурний. Заслуги? Поет Гутветтер ніколи не вибився б, якби не він. Само це вже щось значить. Він і доктору Фрішліну допоміг стати на ноги. Те, що він сам опублікував — кілька розвідок про видатних людей і про книжки XVIII сторіччя — чисті витвори любителя муз, не більше, він не надає цьому великого значення. А втім і це для сеньйор-шефа меблевого підприємства не дрібниця. Він — людина середнього формату, без особливої обдарованості. Середнє — найкраще. Він не честолюбний. Або, принаймні, не дуже честолюбний.

Ще десять хвилин — і він може вирядитися на ранкову прогулянку. Хвилину він ще рухає щелепами, очі його заплющені, але про сон вже й гадки немає. Щиро кажучи, йому ще лишається дечого побажати. Бажання перше: Сибіла така подруга, що через неї чимало хто справедли-

во йому заздять. Красива, розумна Еллен Розендорф ставиться до нього краще, ніж він заслуговує. Проте: коли сьогодні не прийде певний лист від певної особи, то це буде для нього гірке розчарування. Бажання друге: він, звичайно, не розраховує на те, що видавництво «Мінерва» складе з ним договір на біографію Лессінга. Справді, мало важить, будуть чи не будуть у такі часи, як теперішні, ще раз описані життя й творчість автора, що вмер півтораєста років тому. Але якщо «Мінерва» відхилить цю книжку — це все ж таки буде йому прикро. Бажання третє...

Він розплющив очі — карі очі, в глибоких очницях. Він, очевидно, не такий задоволений своєю долею, як гадав ледве хвилину тому. Вертикальні різкі зморшки над міцним носом, густі брови міцно зведені докупи, очі пильно, напружено й похмуро дивляться на стелю. Дивно, як на його дужому обличчі позначаються всі найменші порухи нетерплячої мінливої вдачі.

Якщо «Мінерва» укладе з ним договір на Лессінга, то він має працювати над рукописом ще понад рік: не укладе договору — тоді він замикає рукопис так, як він є, у шухляду. Що ж тоді йому робити зимою? Він міг би поїхати до Єгипту, до Палестини. Це він давно вже збирався зробити. Єгипет, Палестину треба побачити.

Чи справді треба?

Дурниці! Навіщо затьмарювати собі чудовий день такими роздумуваннями? Добре, що нарешті вже час виїздити на прогулянку.

Він виходить через маленьку фіртку на Макс-Регерштрасе. Тіло його трохи повне, але добре витреноване. Він іде твердим, швидким кроком, ступаючи на всю підшву, але важку голову несе легко. Слуга Шлютер стоїть коло воріт, вітає. І Берта, дружина Шлютера, кухарка, теж вибігає й вітає. Густав із сяючим обличчям дякує голосно, сердечно, сміючись. Сідає на коня і їде на прогулянку. Він знає — тепер вони стоять і дивляться йому вслід. Вони змо-